

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 22 maj 2025

Mål nr
B 5190-24

PARTER

Klagande

J.M.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat T.S.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Olaga hot

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2024-06-04 i mål B 1500-24

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

T.S. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av J.M. i Högsta domstolen med 8 591 kr. Av beloppet avser 6 873 kr arbete och 1 718 kr mervärdesskatt. Kostnaden ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

J.M. har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna henne eller i vart fall sätta ned bötesstraffet.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. J.M. åtalades för olaga hot enligt följande gärningsbeskrivning.

J.M. har hotat H.K.S. genom att säga att hon kan skicka personer för att misshandla eller skada H.K.S. Hotet framfördes till W.K., som är H.K.S.s far. J.M. måste ha förstått att hotet skulle nå H.K.S. Det hände någon gång mellan den 14 mars 2022 och den 15 mars 2022 på Xvägen 62, Täby kommun.

Hotet var sådant att H.K.S. kunde förväntas känna allvarlig rädsla för sin säkerhet.

J.M. begick gärningen med uppsåt.

2. Det påstådda hotet uttalades i en ordväxling på polska mellan J.M. och W.K. när de befann sig ensamma i ett rum i den gemensamma bostaden. Händelsen spelades in på film. Översatt sades bl.a. följande.

J.M.: ...Gör ordning med den där H, för jag har redan fyra personer som kan fucka upp (*anm.* kan alternativt översättas med misshandla eller skada) henne. När hon kommer att komma gåendes på t.ex. någon gata där, för jag har redan adressen och allt, för jag har hittat det på egen hand på hitta.se. Så jag vet redan allt om henne nu. Var hon bor, vilken tid hon är ute och joggar, då kan hon bli uppfuckad och det ordentligt... Gör ordning, gör ordning med henne för annars blir det illa.

W.K.: Jag kommer att berätta för henne.

J.M.: Ska du berätta för henne också?! Så du hade verkligen berättat något sådant? Har du blivit helt jävla galen?

3. W.K. spelade senare upp filmen för H.K.S.
4. Tingsrätten dömde J.M. för olaga hot till 60 dagsböter. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

Vad målet gäller

5. Målet rör förutsättningarna för att döma till straffansvar för olaga hot när hotet har kommit till den hotades kännedom genom förmedling.

Bestämmelsen om olaga hot

6. Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot. Enligt den lydelse av lagtexten som är tillämplig i målet är straffskalan böter eller fängelse i högst ett år. (Se 4 kap. 5 § brottsbalken i dess lydelse före den 1 juli 2023.)

7. Hotet ska alltså avse brottslig gärning. Inte alla typer av brottsliga gärningar omfattas. Det ska vara fråga om brott mot person, egendom, frihet eller frid. Exempelvis hot om misshandel, skadegörelse eller olaga

frihetsberövande kan utgöra olaga hot. Den brottsliga gärning som hotet avser måste vara av viss dignitet, ett hot om våld som framstår som helt lindrigt är inte straffbart enligt bestämmelsen (jfr NJA II 1962 s. 128).

8. Hotet behöver inte vara öppet, förtäckta hot omfattas också. Inte heller måste det vara fråga om ett muntligt hot, utan även att t.ex. lyfta vapen mot någon eller hota med ett tillhygge ligger inom det straffbara området. Hotet kan avse brottslig gärning mot den hotade eller mot en tredje person, t.ex. en nära anhörig till den hotade. (Se NJA II 1962 s. 128 och prop. 2016/17:222 s. 56, jfr Nils Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl. 2015, s. 61.)

9. Ett olaga hot ska vara ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos den som det riktar sig mot. Det är alltså inte nödvändigt att gärningen i det enskilda fallet orsakar allvarlig rädsla. Det räcker att hotet typiskt sett är av sådant slag att det kan framkalla allvarlig rädsla hos den drabbade. Om den hotade inte bryr sig om huruvida hotet förverkligas eller annars inte tar hotet på allvar, är det dock inte fråga om ett olaga hot i bestämmelsens mening eftersom hotet då inte är ägnat att ”hos den hotade” framkalla allvarlig rädsla. Frågan om gärningsmannens avsikt att verkställa hotet saknar i övrigt betydelse för straffbarheten men kan beaktas vid bedömningen av gärningens straffvärde. Bedömningen av hotet ska göras utifrån hur situationen har framstått för den hotade och utgå från de faktiska förhållandena. (Se ”Hotet mot gymnasieskolan” NJA 2020 s. 510 p. 9 och 10 och ”Vinkelslipen” NJA 2024 s. 335 p. 9.)

10. Av betydelse för bedömningen av om hotet är ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos den hotade är bl.a. vilka åtgärder hotet avser och hotets styrka, vem som uttalar det, sättet på vilket hotet uttalas, hur gärningsmannen agerar i övrigt och vad den hotade känner till om gärningsmannens agerande sedan tidigare (se ”Hotet mot gymnasieskolan” p. 10).

11. Hotet ska vara riktat mot någon annan. Adressaten kan vara en enskild person, men kan också utgöras av en avgränsad krets av personer. Det är inte en förutsättning att gärningsmannen och de som hotas har tidigare kännedom om varandra. Om hotet är riktat mot en anonym allmänhet är det dock i regel inte fråga om ett olaga hot i brottsbalkens mening. Hotet riktar sig då inte mot en tillräckligt preciserad krets av enskilda som, typiskt sett, har anledning att känna att gärningsmannens hot är riktat mot just dem. (Se ”Hotet mot gymnasieskolan” p. 7.)

12. Hotet måste ha kommit till den hotades kännedom. Om någon t.ex. lyfter vapen mot någon annan men den andre inte märker detta, kan den som lyft vapnet inte straffas för olaga hot (se NJA II 1962 s. 128).

Hot som vidareförmedlas

13. Kravet på att hotet ska ha kommit till den hotades kännedom innebär inte att hotet måste framföras direkt till den hotade. Ansvar kan komma i fråga också när han eller hon har fått kännedom om hotet genom förmedling. (Se ”Hotet mot gymnasieskolan” p. 9 och SOU 2016:7 s. 326.)

14. Också i vidareförmedlingsfallen krävs att hotet kommer till den hotades kännedom för att det ska vara fråga om ett olaga hot. Det innebär att en av gärningsomständigheterna inte är klarlagd redan i gärningsögonblicket utan kommer att kunna konstateras först senare.

15. Att hotet senare faktiskt vidareförmedlas kan dock inte ses som tillräckligt för att det ska vara fråga om en straffbar gärning objektivt sett. Det måste krävas att det i gärningsögonblicket typiskt sett finns en beaktansvärd risk för att det som har uttalats eller på annat sätt kommit till uttryck kommer att vidareförmedlas.

16. Sådan risk måste typiskt sett anses finnas bl.a. när uttalandet sker till en myndighetsperson som till följd av sitt yrke kan förväntas agera t.ex. för

att varna den hotade. Detsamma gäller om ett hot framförs till en anhörig eller vän till den hotade. Ytterligare en situation när en beaktansvärd risk för vidareförmedling normalt föreligger är när gärningsmannen ger någon annan ett uppdrag att framföra ett hot och den personen kan bedömas ha möjlighet att utföra detta uppdrag.

Likgiltighetsuppsåt vid vidareförmedlade hot

17. Bestämmelsen om olaga hot straffbelägger endast uppsåtliga gärningar. Uppsåtet ska omfatta dels att innehållet i hotet avser brottslig gärning, dels de faktiska förhållanden som leder till slutsatsen att hotet har varit ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos den hotade för dennes egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid. Uppsåtet ska också täcka att den eller de som hotet riktar sig mot får kännedom om hotet (jfr ”Hotet mot gymnasieskolan” p. 14). Det är tillräckligt med likgiltighetsuppsåt.

18. Prövningen av om en tilltalad har haft likgiltighetsuppsåt ska göras i två led. Det första ledet handlar om gärningsmannens insikt om risken för att de aktuella gärningsomständigheterna föreligger medan det andra ledet avser hans eller hennes inställning till att gärningsomständigheterna faktiskt föreligger. Det är viktigt att bedömningen i båda leden görs med urskillning och försiktighet och grundas på vad som i det aktuella målet är utrett om gärningsmannens insikt och inställning. Bevisbördan ligger på sedvanligt sätt på åklagaren. (Se t.ex. ”Norra Vägens livs” NJA 2022 s. 264 p. 18.)

19. För straffansvar för vidareförmedlade hot krävs således att det är styrkt att gärningsmannen vid gärningstillfället har insett risken för att hotet skulle komma till den hotades kännedom. Det måste vidare kunna hållas för visst att den omständigheten att hotet skulle komma att vidareförmedlas inte utgjorde ett för gärningsmannen relevant skäl att avstå från att uttala detta,

och att denne alltså var likgiltig inför att hotet – genom vidareförmedlingen – faktiskt skulle komma till den hotades kännedom.

20. Gärningsmannens insikt om graden av risk för att omständigheten föreligger har betydelse även för bedömningen av om han eller hon varit likgiltig till att omständigheten faktiskt föreligger (se bl.a. ”HIV-fallet” NJA 2004 s. 176 och t.ex. ”Femtonåringens knivhugg” NJA 2004 s. 479 och ”Z Service” NJA 2015 s. 811 p. 17).

21. En bedömning av den av gärningsmannen uppfattade risken tar ofta sin utgångspunkt i vilken faktisk sannolikhet för en effekt eller en gärningsomständighet som föreligger. En generellt mycket hög sannolikhet för att ett hot vidareförmedlas föreligger framför allt när hotet framförs till en myndighetsperson. Det är svårt att peka ut några andra fall där det går att säga att sannolikheten generellt är mycket hög. Det blir i stället de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet och gärningsmannens kännedom om dessa som får utgöra grund för bedömningen (jfr ”Övernattningen I” NJA 2019 s. 668 p. 26).

Bedömningen i detta fall

22. Det står klart att J.M.s uttalande utgjorde ett hot om brottslig gärning som var riktat mot H.K.S. Hotet var på grund av sitt innehåll – och med beaktande av vad H.K.S. kände till om att J.M. kunde bli våldsam och att hon var tidigare dömd för brott – ägnat att framkalla allvarlig rädsla hos H.K.S. för egen säkerhet.

23. Hotet uttalades till en nära anhörig till H.K.S. vilket innebar att det typiskt sett fanns en beaktansvärd risk för att det som hade uttalats skulle komma att vidareförmedlas (se p. 15 och 16). Så kom också att ske. De objektiva förutsättningarna för straffansvar för olaga hot är alltså uppfyllda.

24. J.M. har bestritt ansvar för gärningen på grund av bristande uppsåt i förhållande till att hotet skulle komma till H.K.S.s kännedom. Hon har uppgett att det inte var hennes mening utan att hon ville få W.K. att sluta använda dottern mot henne.

25. Såsom riksåklagaren har utformat sin talan i detta mål aktualiseras enbart frågan om J.M. hade likgiltighetsuppsåt.

26. J.M. kände inte till att ordväxlingen mellan henne och W.K. spelades in. Hon gav inte heller något uttryck för önskemål om att han skulle vidarebefordra hotet. Hon visste dock att han hade en förhållandevis frekvent kontakt med sin vuxna dotter och att han berättade för henne om saker som J.M. hade sagt och gjort, även negativa sådana. Trots den vetskapen framförde J.M. hotet till honom. Förhållandena var därmed sådana att hon måste ha insett, i stunden när hotet uttalades, att det fanns en avsevärd risk för att W.K. skulle förmedla detta till H.K.S.

27. Att J.M., vilket kan ses på filmen från tillfället, omedelbart reagerade när W.K. i direkt anslutning till uttalandet förklarade att han skulle föra detta vidare och gav uttryck för att hon inte ville att så skulle ske talar i viss mån emot att hon var likgiltig inför att hotet skulle komma till H.K.S.s kännedom. Samtidigt talar det förhållandet att J.M. måste ha insett att det fanns en mycket hög risk för att W.K. skulle vidareförmedla hotet för att hon hade uppsåt. I samma riktning talar att J.M. var arg och berusad när hon uttalade hotet och att hon hade en ansträngd relation till H.K.S.

28. Sammantaget kan det hållas för visst att den omständigheten att hotet skulle komma att vidareförmedlas till H.K.S. inte i gärningsögonblicket utgjorde ett för J.M. relevant skäl att avstå från att uttala detta. Hon var alltså likgiltig inför att hotet faktiskt skulle komma att vidareförmedlas.

29. J.M. ska därmed dömas för olaga hot. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning än hovrätten i fråga om påföljd. Hovrättens domslut ska således fastställas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund (skiljaktig), Dag Mattsson, Malin Bonthron (referent), Stefan Reimer (skiljaktig) och Margareta Brattström.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotte Hellner Kirstein.

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Agneta Bäcklund och Stefan Reimer är skiljaktiga i fråga om bedömningen i detta fall och anser att J.M. ska frikännas och befrias från skyldigheten att betala avgift enligt lagen om brottsofferfond. De anser att domskälen från och med punkten 26 ska ha följande lydelse.

26. Det förhållandet att J.M. måste ha insett att det fanns en förhållandevis hög risk för att W.K. skulle vidareförmedla hotet talar visserligen för att hon hade uppsåt till att hotet skulle komma till målsägandens kännedom. För en fällande dom krävs dock att det är ställt utom rimligt tvivel att hon i gärningsögonblicket var likgiltig inför att så faktiskt skulle ske (jfr ”Knivhugget mot mopedisten” NJA 2016 s. 763 p. 20 och ”Norra vägens livs” p. 23).

27. J.M.s reaktion när W.K. sade att han skulle föra J.M.s uttalande vidare till sin dotter talar med styrka mot att hon var likgiltig inför att hotet faktiskt skulle komma till H.K.S.s kännedom.

28. Vad som framkommit om hennes reaktion medför att det kvarstår ett rimligt tvivel angående J.M.s uppsåt i förhållande till att hotet skulle vidareförmedlas till målsäganden. Det kan inte uteslutas att hon inte ville att så skulle ske (jfr Straffansvarets gränser, Del I [SOU 1996:185] s. 120 f. angående likgiltighetsuppsåtet och supplerande viljemoment). De förhållandena att J.M. var arg och berusad när hon uttalade hotet och att hon hade en ansträngd relation till H.K.S. ändrar inte denna bedömning.

29. Det sagda medför att J.M. inte har haft det uppsåt som krävs för att hon ska kunna dömas för olaga hot. Hon ska därmed frikännas.